

Structuurrapport bijzondere leerstoel
**“De psychotherapeut in de context van wetenschap-werkveld-
onderwijs”**

U202202766/ABS

De Stichting Regionaal Instituut voor Nascholing en Opleiding Zuid Nederland, hierna te noemen RINO Zuid, verzoekt om binnen de Faculteit Psychologie van de Open Universiteit een bijzondere leerstoel “De Psychotherapeut in de context van wetenschap-werkveld-onderwijs” in te stellen.

RINO Zuid

Inleiding

In de Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) is het beroep psychotherapeut opgenomen als basisberoep ex artikel 3. De regels inzake de opleiding tot psychotherapeut zijn vastgelegd in het Besluit Psychotherapeut van 17 maart 1998. Na het behalen van de opleiding kan men zich inschrijven in het BIG-register psychotherapeut.

In voornoemd besluit is vastgelegd dat de opleiding tot psychotherapeut verzorgd wordt door aangewezen regionale opleidingsinstellingen. In Zuid-Nederland is dat RINO Zuid. RINO Zuid is een bestuurlijk en operationeel samenwerkingsverband van drie universiteiten (Maastricht University, Tilburg University en de Open Universiteit) en het werkveld in de geestelijke gezondheidszorg, hulpverlening en sociaal domein. RINO Zuid verzorgt tevens de opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog, klinisch psycholoog en orthopedagoog generalist in het kader van de Wet BIG en een breed scala van nascholingsactiviteiten. Zowel in het beleid als in de dagelijkse onderwijspraktijk van RINO Zuid staat de transfer van wetenschappelijke inzichten naar de beroepsuitoefening centraal. Bestuursleden, hoofdopleiders, (hoofd)docenten, praktijkopleiders, supervisors en werkbegeleiders zijn allen afkomstig uit de wereld van wetenschap, de praktijk of beiden. Hierdoor is er een permanente wisselwerking tussen wetenschap en praktijk.

De opleidingen hebben een duaal karakter en bestaan uit cursorisch onderwijs en een praktijkgedeelte in erkende praktijkopleidingsinstellingen. De opleiding tot psychotherapeut heeft als hoofdlijnen: Universele factoren en methodieken waar evidentie voor is, diagnostiek, wetenschappelijke attitude en professionaliteit. Uitgangspunt is dat de opleiding een vervolgopleiding is op de GZ-opleiding, maar de vierjarige opleiding tot PT (zonder dat men eerst GZ-psycholoog wordt) wordt aangeboden als daar behoefte aan bestaat.

In het Besluit Psychotherapeut van 1998 ligt vast dat iedere regionale opleiding een hoofdopleider aanstelt die verantwoordelijk is voor de inhoudelijke ontwikkeling van het onderwijs, het toelaten van deelnemers en het erkennen van praktijkopleidingsinstellingen. De hoofdopleiders van de verschillende regionale opleidingsinstellingen stemmen landelijk de inhoud en vorm van de opleiding af waarbij een regionale ‘couleur locale’ mogelijk is. De Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten (FGZPT) stelt nadere uitvoeringsregels op en houdt toezicht via visitaties van de opleidingsinstellingen of de opleiding voldoet aan de erkenningseisen. De opleidingsinstellingen conformeren zich vrijwillig aan deze regelgeving. In deze nadere regelgeving van de FGZPT is tevens vastgelegd aan welke eisen praktijkopleidingsinstellingen, hoofdopleiders en andere functionarissen moeten voldoen.

Conform deze nadere regelgeving heeft RINO Zuid als beleid vastgesteld dat alle BIG-geregistreerde opleidingen een hoofdopleider hebben die als hoogleraar verbonden is aan één van de participerende universiteiten. Daarbij streeft RINO Zuid naar een evenwichtige verdeling van hoofdopleiders tussen de participerende universiteiten.

Op dit moment zijn er drie door RINO Zuid geïnitieerde bijzondere leerstoelen, één aan Tilburg University, één aan Maastricht University en één aan de Open Universiteit.

Sinds 1 januari 2013 wordt het hoofdopleiderschap van de opleiding tot psychotherapeut vervuld door prof. dr. Agnes Scholing, die daarvoor een bijzondere leerstoel bekleedt aan de faculteit Psychologie van de Open Universiteit. Zij heeft aangekondigd medio 2022 haar functie neer te willen leggen.

Er is nu sprake van een evenwichtige spreiding van hoofdopleiders over de aan RINO Zuid bijdragende universiteiten. Om deze spreiding in stand te houden is continuering van het hoofdopleiderschap middels een (bijzonder) hoogleraarschap aan de Open Universiteit wenselijk en voor de hand liggend.

Een veranderende context

De maatschappelijke context van de psychotherapie is aan grote verandering onderhevig. In oktober 2020 is het rapport “Academische beroepsstructuur psychologische zorg” van de beroepsverenigingen aangeboden aan de minister. Momenteel wordt dit advies nader uitgewerkt. De voorgestelde beroepsstructuur gaat uit van een generalistische geschoolde Gezondheidspsycholoog en 2 specialistische psychologische beroepen. De Klinisch psycholoog/psychotherapeut en de Klinisch neuropsycholoog. In de toekomst ontstaan er mogelijk nog meer specialistische beroepen en kunnen er specialisaties t.b.v. specifiek doelgroepen komen. Het beroep van psychotherapeut wordt dus samengevoegd met de klinisch psycholoog waardoor de psychotherapeut niet langer een basisberoep binnen wet BIG is, maar een specialistisch beroep wordt.

Dit sluit aan de bij de beweging waarin de psychotherapeut zich steeds meer gaat richten op complexe psychologische zorg binnen de specialistische GGZ. In de basis GGZ wordt meer enkelvoudige en milde problematiek behandeld en wordt tevens de huisartsenzorg bij psychologische problemen uitgevoerd en de doorverwijzing naar specialistische zorg.

Het post-masteronderwijs in de geestelijke gezondheidszorg in brede zin moet deze discussie met open vizier tegemoet treden en een actieve rol spelen in het voorbereiden van opleidingen op de mogelijke veranderingen. De opleiding moet gericht zijn op het versterken van de professionele houding, het professionele instrumentarium en het moderniseren van de uitvoering, alsmede het stimuleren van wetenschappelijk denken en handelen en dit gebruiken in de behandelrelaties. De bijzondere leerstoel moet hieraan richting geven.

Technologische veranderingen gaan een grote invloed krijgen op de wijze waarop de professie van Gezondheidszorgpsycholoog, Psychotherapeut en Klinisch psycholoog wordt uitgeoefend. ICT middelen worden in toenemende mate ingezet om het traditionele vis-a-vis werk van de genoemde professies te ondersteunen, aan te vullen en misschien zelf deels te vervangen. Ook de behoefte aan eigen regie van de cliënt op keuze van hulpverlener en inhoud en vorm van de behandeling zullen de uitvoering van psychotherapie ingrijpend veranderen.

Het wetenschappelijk onderzoek naar psychotherapie heeft een grote vlucht genomen, zodat het vak steeds meer ‘evidence based’ is geworden. Tevens ligt er de ambitie om te expliciteren hoe kennis en vaardigheden van het psychotherapeutisch werken het beste kunnen worden overgedragen in het onderwijs en supervisie. Ook hierbij geldt dat technologische veranderingen enorme mogelijkheden bieden om het onderwijs in het vakgebied te ondersteunen en te verbeteren. Hiertoe heeft RINO Zuid de beweging ingezet om haar opleidingen meer te personaliseren, contextueel te maken en te versterken binnen een technologisch verrijkte leeromgeving. Hiertoe is een langlopend project “Dynamisch Leren” opgestart. De opleiding wordt zo vanuit de genoemde didactische uitgangspunten meer digitaal en fysieke bijeenkomsten zijn niet meer gericht op kennisoverdracht maar op training, oefening en verdieping.

Om het post-master beroepsopleiding bij RINO Zuid aan te passen aan voornoemde, deels ongewisse ontwikkelingen heeft RINO Zuid als beleidsuitgangspunt geformuleerd dat de opleiding psychotherapie van RINO Zuid:

- Gericht moet zijn op “evidence based” psychologische en psychotherapeutische behandelmethodieken en op evidence informed professioneel handelen vanuit herkenbare competenties.
- Ingericht moet zijn op optimale aansluiting bij de andere beroepsopleidingen. Dit geldt zeker voor de opleiding tot klinisch psycholoog en de opleiding tot psychiater. Maar ook voor de opleiding tot gz-psycholoog. De wijze waarop dit het beste kan verdient nader onderzoek.

- Modulair wordt aangeboden met optimale keuzemogelijkheden voor deelnemers en met didactische vormen, conform de “state of the art”, in een door informatietechnologie verrijkte leeromgeving.

Voorbereid op de nieuwe beroepenstructuur

Op basis van de nieuwe beroepenstructuur voor psychologische beroepen waarin het beroep van psychotherapeut mogelijk samengevoegd wordt met dat van de klinisch psycholoog, dient de opleiding tot psychotherapeut voorbereid te zijn op inbedding binnen de opleidingen tot gz-psycholoog, klinisch psycholoog en psychiater. Dit is een nadrukkelijke opdracht aan de hoofdopleider/hoogleraar. Het is hierbij van belang dat de hoogleraar dit onderschrijft.

Hoofdopleider Psychotherapie

De leerstoelhouder is hoofdopleider en heeft daarmee zeggenschap over de inhoud en vorm van de opleiding op geleide van landelijk overeengekomen uitgangspunten en eisen.

Zij/hij is verantwoordelijk voor het toelaten en verwijderen van kandidaten, adviseren aan de FGZPT over het wel of niet erkennen van praktijkopleidingsinstellingen en het accorderen van benoemingen tot praktijkopleider, werkbegeleider en supervisor.

Zij/hij neemt deel aan het landelijk overleg m.b.t. de opleiding en neemt een nadrukkelijke rol in de positionering en profilering van psychotherapie. Daarbij dient de hoofdopleider de visie van RINO Zuid op psychotherapie binnen het beroepengebouw van de GGZ uit te dragen. Hij/zij stemt hierin constructief af met de andere hoofdopleiders binnen RINO Zuid.

De hoofdopleider is verantwoordelijk voor het instellen van opleidingscommissies die adviseren t.a.v. de inhoud en de kwaliteit van de opleidingen.

De hoofdopleider is namens het bestuur van RINO Zuid gemandateerd om afspraken te maken met praktijkinstellingen over aantal, vorm en inhoud van de opleidingsplaatsen.

In de dagelijkse praktijk krijgt de hoofdopleider ondersteuning van een senior manager en het afdelingshoofd BIG-opleidingen, die namens de uitvoerend directeur van RINO Zuid de verantwoordelijkheid hebben voor de organisatie van de opleiding. Hiernaast is er ondersteuning van opleidingscoördinatoren, mentoren en administratief medewerkers.

Minimaal 1 keer per jaar overlegt de hoofdopleider met het bestuur van RINO Zuid over de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de opleiding.

Open Universiteit

Achtergrond

De Open Universiteit (OU) is de deeltijduniversiteit van Nederland. Studenten volgen er activerend academisch afstandsonderwijs en er wordt zowel disciplinair als interdisciplinair onderzoek verricht. Studenten kunnen universitaire bachelor- en masteropleidingen in zeven wetenschapsgebieden doorlopen. Kenmerken van het onderwijs zijn openheid, flexibiliteit en kwaliteit. Er is veel aandacht voor de verbetering van het studiesucces van studenten.

Aan de OU studeren 17.000 studenten en er werken ruim 700 medewerkers. De OU heeft elf vestigingen in Nederland, en zes in België. De hoofdvestiging bevindt zich in Heerlen. De nieuwste technologieën en onderwijskundige inzichten worden toegepast, zowel in de bachelor- en masteropleidingen en cursussen, als in projecten en programma's met partners. Nationaal en internationaal speelt de OU een belangrijke rol in de innovatie van het hoger onderwijs. Het onderwijs

is verweven met het onderzoek en zo wordt gegarandeerd dat de actuele stand van de wetenschap wordt verwerkt.

In de Nationale Studenten Enquête (NSE), de Keuzegids Universiteiten (vergelijking waardering van studenten en experts voor bacheloropleidingen van de veertien universiteiten) en de Keuzegids Masters scoort de OU al jaren op rij een top 3 positie in de lijst van de veertien Nederlandse universiteiten. Bovendien staan alle opleidingen hoog in de ranglijsten van de universiteiten voor de betreffende studierichtingen.

Onderwijs en onderzoek binnen de Faculteit Psychologie

De faculteit Psychologie is sterk in onderwijs en onderzoek. De faculteit biedt een wetenschappelijke bachelor en master psychologie aan. De bacheloropleiding psychologie aan de Open Universiteit is een brede bacheloropleiding, waarbij vier competentielijnen een centrale plaats in het curriculum innemen: onderzoek, diagnostiek, interventies en academische vaardigheden. De bacheloropleiding bevat inleidingen op de belangrijkste deelgebieden van de psychologie en verdiepingen in de belangrijkste toepassingsgebieden van de psychologie. Aan het einde van een bachelor kunnen studenten kiezen voor keuzevakken die voorbereiden op een van de vier afstudeervarianten. Tijdens de onderwijsvisite in 2018 ontving de bacheloropleiding psychologie het predicaat 'goed'. De masteropleiding Psychologie heeft vier varianten: Klinische psychologie, Arbeids- en organisatiepsychologie, Gezondheidspsychologie en Levenslooppсихologie. Een nieuwe afstudeervariant klinische kinder- en jeugdpsychologie wordt vanaf september 2022 aangeboden. De masteropleiding bestaat uit activerend academisch afstandsonderwijs, waarbij de competenties verder worden verdiept en studenten zich verder specialiseren in één van de vier afstudeervarianten. Studenten die de bacheloropleiding en de master hebben afgerond kunnen voldoen aan de eisen voor de Basisaantekening Psychodiagnostiek van het NIP en de toegangskwalificaties voor de postacademische opleiding tot gezondheidszorgpsycholoog. De masteropleiding psychologie ontving eveneens het eindoordeel 'goed' tijdens de onderwijsvisite in 2018.

Het onderzoeksprogramma van de faculteit Psychologie (*Understanding Human Change in a Dynamic, Digital Era*) is ruim een jaar geleden vernieuwd. Het onderzoek van de faculteit psychologie vindt plaats binnen de onderzoekslijnen die in het onderzoeksprogramma genoemd worden, zie <https://www.ou.nl/web/open-universiteit/onderzoek-psychologie>. Het disciplinaire onderzoek van de faculteit Psychologie werd in 2017 tijdens de onderzoeksvisite als 'goed' beoordeeld.

Er zijn 122 medewerkers (90 fte) verbonden aan de faculteit psychologie. Momenteel zijn er zes vaste hoogleraarsposities binnen de faculteit psychologie: klinische psychologie (Arjan Bos en Susan van Hooren), arbeids- en organisatiepsychologie (Joris van Ruysseveldt), gezondheidspsychologie (Lilian Lechner), e-health voor kwetsbare groepen (Catherine Bolman) en levenslooppсихologie (Nele Jacobs). Daarnaast zijn er drie bijzondere hoogleraarsposities binnen de faculteit: psychotherapie (Agnes Scholing), Antrozoölogie (Karin Hediger) en succesvol ouder worden op het werk (Annet de Lange). De bijzondere leerstoel wordt gevestigd binnen de vakgroep klinische psychologie van de Faculteit Psychologie. Momenteel bestaat de staf van Klinische psychologie uit 28 medewerkers (18 fte).

Profiel en leeropdracht

Het profiel van de bijzonder hoogleraar

Van de leerstoelhouder wordt verwacht dat hij of zij de volgende taken verricht:

- Het verzorgen van wetenschappelijke publicaties, vakpublicaties en valorisatieactiviteiten op het terrein van de leerstoel.
- Initiëren en begeleiden van onderzoek relevant binnen deze leerstoel en aansluitend op het onderzoeksprogramma van de faculteit Psychologie (zie https://www.ou.nl/documents/40554/87044/Facultair_Onderzoeksprogramma_Psychologie_2021-2025.pdf).
- Het deelnemen aan relevante onderzoekbijeenkomsten binnen de faculteit Psychologie en in het bijzonder de vakgroep Klinische psychologie.
- Het houden van een oratie.
- Het inhoudelijk vormgeven van voor psychotherapeuten relevant "state of the art" onderwijs.

- Het uitvoeren van alle taken die door de Wet of door het reglement van RINO Zuid aan de hoofdopleider worden opgedragen. Dit betreft o.a. het adviseren over de erkenning van praktijkinstellingen, toelaten van deelnemers tot de opleiding, verwijderen van deelnemers uit de opleiding, de beoordeling van deelnemers en certificeren van deelnemers, het instellen van een opleidingsadviescommissie, het toetsen en benoemen van praktijkopleiders, het vertegenwoordigen van RINO Zuid in relevante landelijke overleggen.

De leerstoelhouder:

- Is gepromoveerd.
- Heeft een goede wetenschappelijke track record op het terrein van de leerstoel.
- Is goed bekend met de landelijke bestuurlijke structuur op het terrein van de GGZ.
- Is bekend met de vereisten voor een zelfstandige beroepsuitoefening als psychotherapeut en de daarbij horende beroepsopleiding.
- Is een verbindende en communicatieve leidinggevende, die gericht is op goede samenwerking.
- Voldoet aan de eisen voor hoogleraren van de Open Universiteit.

De hoofdopleider psychotherapie voldoet aan de volgende eisen gesteld door de FGZPT:

- Geregistreerd psychotherapeut sinds minimaal 5 jaar en ten minste de laatste 5 jaar actief geweest zijn in de uitvoering van de psychotherapie.
- Verdere erkende opleiding in de psychotherapie, geresulteerd in het lidmaatschap van ten minste één van de door de NVP erkende specialistische psychotherapie verenigingen.
- Ervaring hebben in het opleiden van psychotherapeuten, bij voorkeur in verscheidene functies.
- Een ervaren en gewaardeerd docent zijn op het niveau dat vereist wordt voor de opleiding tot psychotherapeut.
- Gezien de twee klinische opleidingsvarianten, bij voorkeur aantoonbare kennis en ervaring op het terrein van volwassenen en ouderen en op het terrein van kinderen en jeugd.

Leeropdracht

De titel van de bijzondere leerstoel is “De psychotherapeut in de context van wetenschap-werkveld-onderwijs” en bouwt voort op de eerdere leerstoel die door prof. dr. Agnes Scholing werd bekleed.

De specifieke leeropdracht binnen de leerstoel krijgt vorm in de bijzondere verantwoordelijkheid voor de wetenschappelijke kwaliteit en modernisering van de opleiding, meer in het bijzonder de opleidingsmethoden in de psychotherapie.

Er wordt binnen de bijzondere leerstoel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar optimale methoden van psychotherapeutische kennis- en competentieoverdracht en ontwikkeling, met een bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen en wetenschappelijke toetsing van technologische ondersteuningsmiddelen. Deze focus sluit mooi aan bij het onderzoek naar e-mental health toepassingen en interventies dat binnen de vakgroep klinische psychologie van de Open Universiteit wordt verricht. Dit onderzoek heeft tot doel om de ontwikkeling en behandeling van psychopathologie beter te begrijpen, waarbij de dynamische en digitale omgeving expliciet aandacht krijgt. Daarbij kan gedacht worden aan digitale registratietools voor het in kaart brengen van gedachten, gevoelens, ervaringen en gedrag om meer inzicht te krijgen in transdiagnostische mechanismen van psychopathologie, maar ook digitale toepassingen die ingezet worden bij psychotherapeutische interventies (waaronder virtual reality, augmented reality en serious gaming). In het verlengde van de maatschappelijke discussie over de psychotherapie zoals eerder verwoord, dient de modernisering van het onderwijs zich ook te richten op de duurzame positionering van het vak en de opleiding binnen de eerder genoemde (toekomstige) beroepsstructuur de psychologische beroepen.

De bijzondere leerstoel psychotherapie is in landelijk opzicht niet uniek. Veel universiteiten hebben een vergelijkbare leerstoel of bijzondere leerstoel ondergebracht in een faculteit met psychologie in haar aanbod. Ook internationaal komt in de meeste algemene universiteiten een leerstoel met vergelijkbare opdracht voor. Zowel RINO Zuid als de Open Universiteit willen door het instellen van de bijzondere leerstoel bijdragen aan de versterking van het vak, zowel in wetenschappelijk als in

maatschappelijk opzicht. In een ander opzicht is de leerstoel wel uniek. RINO Zuid en de Open Universiteit staat voor ogen een bijzondere leerstoel waarin de driehoek onderzoek-onderwijs-werkveld evenwichtig wordt gerealiseerd en waarin er uitdrukkelijk aandacht is voor de (informatie)technologische ontwikkelingen in het vakgebied, zoals online therapie, e-mental health-toepassingen en e-learning.

Over de werkzaamheden wordt jaarlijks gerapporteerd aan het Curatorium voor de leerstoel, bestaande uit vertegenwoordigers uit het vakgebied (aangewezen door de Open Universiteit) en een of meer vertegenwoordigers van RINO Zuid. Gezien de ontwikkelingen in de omgeving van het beroep zal de leeropdracht hierin telkens geactualiseerd worden en kan dus in de loop van de tijd veranderen.

Beoogde benoemingsadviescommissie

Er zal een open wervingsprocedure worden opgestart. Een gezamenlijke benoemingsadviescommissie met vertegenwoordigers van de Open Universiteit en RINO Zuid zal de selectie en voordracht uitvoeren. Deze beoogde benoemingsadviescommissie bestaat uit de volgende leden:

Prof. dr. Arjan Bos, decaan faculteit psychologie, Open Universiteit (voorzitter benoemingsadviescommissie)
Prof. dr. Susan van Hooren, hoogleraar Klinische psychologie, Open Universiteit
Dr. Viviane Thewissen, universitair hoofddocent klinische psychologie, Open Universiteit
Marrik van Rozendaal, directeur/bestuurder Rino Zuid
Drs. Rodney Weterings, onafhankelijk voorzitter van RINO Zuid
Prof. dr. Peter Muris, hoogleraar ontwikkelingspsychopathologie, Maastricht University
Prof. dr. Tom Smeets, hoogleraar klinische psychologie, Tilburg University
Masterstudent of promovendus op het terrein van de klinische psychologie, Open Universiteit
Dhr. Richard Kuijpers, ambtelijk secretaris, personeelsadviseur, Open Universiteit

De kosten zullen worden gedragen door RINO Zuid. Salarisschaal hoogleraar 2 is leidend. Het betreft een benoeming van de duur van 5 jaar voor minimaal 8 en maximaal 12 uur per week.